

Resumé

Afhandlingen er en analyse af russiske og danske faste udtryk (*idiomer*) af bibelsk oprindelse i moderne avissprog, fx *sætte sit lys under en skæppe* eller *skille fårene fra bukkene*. Et af hovedformålene er at undersøge relationer mellem idiommer i disse to sprog mht. en række aspekter, fx form, betydning, stilistisk og ekspressiv farvning, hyppighed. Analysen bygger på en omfattende empirisk undersøgelse af moderne brug af idiommer, som inkluderer ca. 8.000 konteksteksempler fra moderne avistekster fra perioden: 2000-2008.

Afhandlingens resultater viser, at selv om idiommer stammer fra én og samme historisk kilde, er der alligevel en del forskelle, hvad deres form, betydning og brug angår. Nogle af dem, som formelt er dannet helt parallelt, fx er *(не иметь где/негде) голову приклонить* - (*ikke have noget/nogen*) *at hælde sit hoved til*, betyder noget forskelligt - "ikke få støtte fra noget eller nogen; være helt alene, ikke have nogen venner eller holdepunkt at støtte sig til" (dansk) og "ikke have et sted at bo eller overnatte" (russisk). En hel del udtryk har ikke et modstykke i det andet sprog og skal derfor omformuleres ved oversættelse, fx *holde sin sti ren, kræve/forlange et hoved på et fad* eller *из Савла в Павла* 'fra Saulus til Paulus', som i russisk bruges om: "en person, som pludseligt har ændret sine holdninger, livsstil og lignende til de modsatte". Andre bibelske udtryk forekommer meget ofte i det ene sprog, men meget sjældent i det andet, fx *slippe igennem nåleøjet* (hyppigt) - *пройти сквозь игольное ушко* 'gå igennem nåleøjet' (sjældent).

Resultaterne af analysen, samt en kritisk gennemgang af en række eksisterende danske og russiske frasemordbøger med henblik på deres beskrivelse af det idiomatiske stof er baggrund for fastsættelse af principperne for en tosproget (russisk-dansk) idiomatisk ordbog, som skal yde hjælp ved anvendelsen af idiommer (produktionsorienteret). I slutningen af afhandlingen præsenteres tre ordbogs prøveartikler (fuld ækvivalens, delvis ækvivalens og ækvivalensløshed), som bygger på undersøgelsens resultater.

Summary

This thesis is an analysis of Russian and Danish idioms of biblical origin in modern newspaper language, such as "*sætte sit lys under en skæppe*" eller "*skille fårene fra bukkene*". One of the main objectives is to study relations between idioms of the two languages in terms of a number of different aspects, such as form, meaning, stylistic and expressive colouring and frequency of use. The analysis is based on a comprehensive empirical study of the modern use of idioms, including approx. 8,000 context examples from modern newspaper texts from the period 2000-2008.

The results of the thesis show that although idioms stem from the same historical source, their form, meaning and use do differ. Some of them, which are formally created completely in parallel, e.g. *(не иметь где/негде) голову приклонить* - (*ikke have noget/nogen*) *at hælde sit hoved til*, have very distinct meanings - "not to have support from anything or anyone; to be all alone, not to have any friends or any fixed point for support" (Danish) and "not to have somewhere to live or stay for the night" (Russian). Many expressions do not have a counterpart in the other language and, thus, need to be reworded in translation, e.g. *holde sin sti ren, kræve/forlange et hoved på et fad* or *из Савла в Павла* 'from Saulus to Paulus', which in Russian is used to describe "a person who suddenly changes his attitudes, lifestyle etc. to the opposite". Other biblical expressions are very common in one language, but very rare in the other, e.g. *slippe igennem nåleøjet* (common) - *пройти сквозь игольное ушко* 'go through the eye of a needle' (rare).

The results of the analysis and a critical study of a number of existing Danish and Russian phrase dictionaries in terms of their description of the idiomatic material form are used as basis for laying down the principles governing a bilingual (Russian-Danish) idiom dictionary to aid in the use of idioms (production-oriented). At the end of the thesis, three dictionary sample articles are presented (full equivalence, partial equivalence and no equivalence) based on the results of the study.